

i bibliografske poteškoće, za koje zna svatko tko se bavi sličnom problematikom. Ovdje nije potrebno naglasiti neke sitnije propuste o kojima je pisao Otto Weinreich [v. *Literaturblatt der Stuttgarter Zeitung* od 3. II 1962. u svom eseju: *Lateinische Poesie des 10. Jahrhunderts — zu einer Literaturhistorie und einer Anthologie* (pa spomenuo imena Aleksandra Lenarda, Hermana Swobode i Clemensa Plassmana o kojima Ijsewijn ne piše. U ovom slučaju trebalo bi dodati da se Ijsewijn morao nešto opširnije pozabaviti s našim latinistima s kraja XIX st., iako spominje iz toga razdoblja samo Čobarnića, ali on ne daje karakteristiku njegovih djela, premda je on prethodnik nekih novih pogleda, ne toliko u lirsko-epskom izrazu koliko u načinu svoga traženja posebne metričke forme.

Razbijanje ustaljenih oblika, bolje rečeno, da li postoji mogućnost da se uz klasicističko njegovanje metrike i sižea iz antike, stvori još jedan izražajni put i, ako je on stvoren, da li on ima svoje umjetničko opravdanje — to je tematika, koju je Ijsewijn nastojao riješiti na stranicama svoje knjige od 57. do 93. stranice. Ovaj je odlomak u knjizi dobro argumentiran i tu nalazimo po prvi put kritički obrazložene principe da je bez obnavljanja sižea i oblika nemoguće priznati neolatinskoj poeziji neki viši smisao opstojanja. Inače ona ide u raskorak s vremenom, a svaka prava poezija mora biti u okviru svoga vremena i svojim duhom na umjetnički način povezivati realno sve kontinente. Mnogi drže da je taj novi put obična „barbaries“, premda se zaboravlja da su upravo tzv. *barbari* unijeli novine u latinsku poeziju u imaginativnom i formalnom obliku. Ovakvo, kad neki neolatinski pjesnici uporno nastoje da samo metričkim dotjerivanjem i poliranjem pruže suvremenom čitaocu svoja očitovanja na latinskom jeziku, a da pritom ne kažu lirski zapravo ništa, da ne uzmognu izraziti nemir ni tjeskobu suvremena čovjeka ni njegovu težnju za pravim humanizmom, očito zaboravljaju da upadaju u staru zabludu klasicističke poezije, koja je bila i ostaje samo papirnata lirika.

Lijepo je i objektivno od Ijsewijna što je objektivno ocijenio latinizam u slavenskim zemljama. Taj je prvi put u njegovoj raspravi dobio svoje internacionalno priznanje. Pjesnici: Bošković, Čobarnić, Stay, Zamanja od starijih ušli su u njegov okvir, iako je u *Uvodu* trebalo spomenuti M. Marulića, pogotovo kad je objavljena *Davidijada*, a to je djelo u svakom pogledu karakteristično i govori u prilog onih koji se bore u neolatinskoj lirici ili poeziji u širem smislu protiv tzv. konzervativizma u stvaralaštvu. Autorove ocjene ostvarenja nekih neolatinskih pjesnika kao što su Merone, Tusiani, Gaertner, Eberle, H. H. Paoli, Genovesi, Morabito a od Slavena: Borovski, Brožek, Ciesiulewicz i T. Smerdel postavljaju te pjesnike u okvir njihova vremena i određuju im pjesničku fizionomiju.

Bibliografski podaci su iscrpni, nigdje autor nije zaboravio ono što je bitno, a uvijek je istaknuo povezanost koja postoji u razvojnog putu neolatinske poezije između pjesnika iz tako različite kulturne i društvene sredine. Uz *Index nominum*, možda bi bilo dobro u drugom izdanju ili prijevodu na nekom pristupačnijem jeziku, dodati i općeniti *Index rerum*, da bi se čitalac mogao što lakše i svestranije orijentirati.

T. Smerdel, Zagreb.

L. P. WILKINSON, *Ovid Surveyed*, Cambridge, 1962, p. XII + 236, 8°.

U ovoj knjizi član kraljevskog koleca i predavač klasičnih jezika na univerzitetu u Kembridžu J. P. Vilkinson dao je interesantan prilog klasičnoj književnosti. Ona predstavlja izvod iz njegove ranije knjige o Ovidiju (*Ovid Recalled*, 1955), koji je odista jedan od najzanimljivijih pjesnika antike, čuven naročito po svom progonstvu. Postigavši slavu još u svoje vreme, on je i kasnije vršio veliki uticaj, tako da autor s pravom kaže da je on bio deo kulturne istorije zapadne Evrope. To je bio prvenstveno pesnik omladine, ali on je izazivao dopadaње i kod pesnika kao što su Servantes, Šekspir, Gete, Puškin. Uspomenu na ovog velikog pesnika ovekovečuju, pored ostalog, i dve njegove statue, jedna u njegovom zavijaču Sulmoni, a druga u Konstanci (negdašњoj Tomidi), где je on završio svoj život.

Аутор подвлачи да се о Овидију с обзиром на опсег његовог дела и на његов историјски и реални значај писало сразмерно мало у последње време до 2000-годишњице његовог рођења (марта 1958 г.).

Вилкинсонова књига има обилат садржај. Она се односи на разне периоде песниковог живота, даје систематски преглед свих његових дела и осврће се детаљно на његов *Nachleben* кроз векове. На тај начин она постаје лектира која неосетно увлачи читаоца у све интимности живота и у све тајне стваралаштва овог, четвртог по реду, римског елегичара, који је овој врсти поезије дао реалистично и хумористично обележје, насупротив Проперцију, који јој је дао романтично, и Тибулу, који јој је дао идилично обојење (в. стр. 7).

Писац књиге приказује развитак песниковог талента још од првих дана његовог писања. Он се нарочито подробно задржава, као што је и природно, на најважнијем Овидијевом делу, на *Метаморфозама*. Вилкинсон се осврће на став песников према религији и митологији, али највише се бави љубавним мотивима, који су песникова главна тема у првој и другој етапи његовог стваралаштва. Он говори доста о његовим друговима, савременим римским песницима, о његовим женама, нарочито трећој, која се показала достојном њега. Аутор истиче да је Овидијева битна карактеристика *humanitas*. Он се исцрпно бави и приликама под којим је велики песник био прогнан, премда ту није могао да нам каже нешто више него што смо о томе до сад чули. Он даје много података о песниковом амбијенту у милетској колонији на доњем Дунаву Томима односно Томиди. Али нарочито треба нагласити ауторов приказ дејства Овидијеве поезије за време средњег века и ренесансе, које је од већег значаја. Поводом тога он лепо примећује: „But to explore the fortunes of Ovid in Renaissance Europe as a whole would be the work of more than a lifetime“.

Књига је намењена читаоцима који нису стручњаци и не знају латински језик, те су отуд сви цитати у њој на енглеском језику. Књига је, дакле, врло популарно изложена, и излишно је у њој тражити нешто ново. Уосталом то њој и није био циљ. Превевши многа одабрана места из Овидијеве поезије, писац је, као што и сам каже, дао антологију своје врсте.

У свем овом материјалу аутор се тако добро сналази и креће као да је код своје куће. Он значајки објашњава грчке и римске књижевне прилике. Он брани, још једном више, песника од приговора да су његова дела из младости порнографска (в. стр. 51). Вилкинсон не пропушта да подвуче благотворни утицај александриске поезије на римске песнике. Поводом *Фасија* аутор наводи (112 стр.) да је Овидије користио слична дела Калимаха, Арата и Проперција, који је као гесло у тој страни рада истицао: „Опеваћу свете обреде и дане и стара имена места“.

Једино би се писцу могло замерити што своју књигу није снабдео извесним илустрацијама. Тиме би она постала још приснија читаоцу.

Б. М. Сиџановић, Скопље.

ГРЪЦКО-БЪЛГАРСКИ РЕЧНИК (ЛЕЗИКОН ЕЛАННОВОУЛГАРИ-КОН). Съставители: М. Филипова-Байрова, М. Балджиџев, М. Бојтон, Ив. Дуйчев, К. Илков, А. Коджаџев, [В. Лазарџис], Ай. Михайлов и Л. Рукоб. Редактори: Чл. кор. В. Бешевлиџев, акад. Вл. Георџиев и М. Филипова-Байрова. Издание на Българската академия на науките, София, 1957, стр. 588,8°.

Првиот грчко-бугарски речник, како што е одбележено во *Прегледовој*, датира уште од 1835 г. Во меѓувреме биле отпечатени неколку грчко-бугарски речници кои, по обем и содржина, не одговарале веќе на сè поголемите потреби за изучување на грчкиот јазик. Во поранешните речници, спрема тврдењето на авторите, во најголемиот свој дел, бил одразен застарениот литературен јазик, тнр. к а т а р е в у с а, кој не можел да биде „меродавен“ за изучување на грчкиот бит, литература и култура. Затоа, се пристапило кон изработка на грчко-бугарски речник кој би опфатил голем дел од лексичкото богатство на живиот современ грчки јазик — д и м о т и к и.